

**รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่นเพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษา
สำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจเมือง กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ จังหวัดปทุมธานี**
**Flexible School Management Model to Enhance Educational Opportunities
for Ethnic Children in Urban Economic Areas A Case Study of a Learning
Center in Pathum Thani Province**

ดร.สิริวัฒน์ โทนทอง

Dr.Siriwat Tonthong

โรงเรียนนานาชาติ ทีเอ็มเอ็ม

THM International School

Corresponding Author's Email : Siriwat.ton@ku.th

Received: 2026-03-20; Revised: 2026-04-29; Accepted: 2026-04-29

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น (Flexible Management) เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการศึกษาข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ครูผู้สอน และตัวแทนผู้ประกอบการในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการศึกษาพบว่าสถานะความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่มีความซับซ้อนเชิงโครงสร้างเนื่องจากระบบการศึกษาปกติมีความแข็งตัว (Rigid Management) รูปแบบการบริหารที่นำเสนอจึงเน้นการบูรณาการแนวคิด "1 โรงเรียน 3 รูปแบบ" ผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นด้านหลักสูตร (Micro-learning & Learn to Earn) 2) ความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่ (Anywhere Anytime) 3) ความยืดหยุ่นด้านการประเมินผล (Credit Bank System) และ 4) ความยืดหยุ่นด้านการบริหารทรัพยากร (Big Data & Multi-stakeholder Network) แนวทางดังกล่าวเป็นการปฏิรูปกรอบความคิดสู่การเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกและโค้ช" เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ไร้รอยต่อและป้องกันเด็กหลุดออกจากระบบตามเป้าหมาย Thailand Zero Dropout อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น, โอกาสทางการศึกษา, ระบบธนาคารหน่วยกิต

Abstract

This article proposes a flexible school management model to mitigate educational inequality among ethnic minority and migrant children in the industrial zones of Pathum Thani Province, Thailand. Employing a qualitative methodology, the study integrates documentary research with fieldwork. Data were collected via in-depth interviews and focus group discussions using purposive sampling of learning center administrators, educators, and parent representatives. The data were subsequently analyzed utilizing content analysis and inductive reasoning. Findings indicate that the prevailing educational inequality is structurally complex, primarily exacerbated by the rigid management of the conventional school system. Consequently, the proposed model advocates the integration of a "1 School, 3 Formats" paradigm across four fundamental dimensions: 1) Curriculum Flexibility (Micro-learning and Learn to Earn); 2) Spatial and Temporal Flexibility (Anywhere, Anytime learning); 3) Assessment Flexibility (Credit Bank System); and 4) Resource Management Flexibility (Big Data and Multi-stakeholder Networks). This paradigm shift requires educators to transition into roles as "facilitators and coaches," fostering a seamless educational ecosystem. Ultimately, this flexible management approach aims to sustainably prevent student dropout, aligning with the "Thailand Zero Dropout" initiative.

Keywords: Flexible School Management, Educational Opportunity, Credit Bank System

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและฝังรากลึก อันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ การจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานี้จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการเชิงนโยบาย การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา (จันทิมา ชัยยะศิริสุวรรณ และ คณะ, 2568) ซึ่งประเทศไทยในเขตปริมณฑลมีความหลากหลายทางโครงสร้างการจัดการศึกษา และจตุยทธศาสตร์สำคัญอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรีมีลักษณะเป็นจตุยทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อระหว่างศูนย์กลางธุรกิจและเขตนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น นิคมอุตสาหกรรมนวนคร และสวนอุตสาหกรรมบางกะดี ส่งผลให้มีการหลั่งไหลของแรงงานข้ามชาติจากเมียนมา กัมพูชา และลาว รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก(กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) ประชากรกลุ่มนี้มักติดตามมาด้วยบุตรหลานซึ่งตกอยู่ในสภาวะเปราะบางทางการศึกษา โดยข้อมูลในปี พ.ศ. 2567 ระบุว่ามียุติการระบบการศึกษาทั่วประเทศสูงถึง 1.02 ล้านคน ซึ่งสัดส่วนสำคัญกระจุกตัวอยู่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมและแคมป์ก่อสร้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีนโยบาย "การศึกษาเพื่อปวงชน" (Education for All) (The Active ,2567) และมติคณะรัฐมนตรีที่เปิดกว้างให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่จำกัดสถานะบุคคล แต่ในเชิงปฏิบัติ "ระบบการศึกษาปกติ" กลับยังไม่สามารถตอบโจทย์วิถีชีวิตของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และลูกหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุปสรรคสำคัญประการแรกคือ เงื่อนไขทาง

เศรษฐกิจของครอบครัว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ที่บีบคั้นให้เด็กต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควรเพื่อแบ่งเบาภาระทางการเงินของบิดามารดา ประการต่อมาคือ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้งตามสถานที่ทำงานของผู้ปกครอง ทำให้เด็กต้องขาดเรียนหรือออกจากโรงเรียนกลางคันเนื่องจากระบบโรงเรียนปกติมีความแข่งตัวด้านระเบียบและเวลาเรียน นอกจากนี้ยังมี อุปสรรคทางภาษา และความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีพอที่จะเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกและนำไปสู่การหลุดออกจากระบบในที่สุด

ช่องว่างสำคัญ (Gap) ที่พบในปัจจุบันคือ สถานศึกษาในระบบส่วนใหญ่ยังคงเน้นโครงสร้างการบริหารแบบดั้งเดิมที่ยึดติดกับกฎระเบียบและเวลาเรียนที่แน่นอน (Rigid Management) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) แม้จะมีความพยายามจัดการศึกษาผ่านศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ (MLCs) แต่ศูนย์เหล่านี้ยังเผชิญกับความท้าทายด้านการรับรองทางกฎหมายและความยั่งยืนของงบประมาณ (Asian Research Center for Migration, 2022) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มี "ความยืดหยุ่น" (Flexibility) ทั้งในด้านหลักสูตร การบริหารจัดการเวลาเรียน และการวัดผลประเมินผลที่สามารถสะสมสมรรถนะผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันไม่ให้เกิดกลุ่มนี้หลุดออกจากระบบ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่น (Flexible Management) เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี จากสถานะเศรษฐกิจเมืองที่บีบคั้นและการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง ทำให้เด็กกลุ่มนี้เสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา บทความนี้เสนอรูปแบบการบริหารที่บูรณาการแนวคิด "1 โรงเรียน 3 รูปแบบ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) การใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และการออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับทักษะอาชีพ เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ไร้รอยต่อและตอบโจทย์วิถีชีวิตจริงของผู้เรียนตามเป้าหมายโครงการ Thailand Zero Dropout

แนวคิดการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น (Flexible School Management)

การบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่นไม่ใช่เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนตารางสอนหรือระเบียบปฏิบัติเพียงบางส่วน แต่ถือเป็นการปฏิรูป กรอบความคิด (Mindset) ของผู้นำสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) อย่างแท้จริง โดยเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้ควบคุมและตรวจสอบ" (Controller) มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกและโค้ช" (Facilitator) ภายใต้บริบทของสังคมยุคใหม่ที่มีความผันผวนทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจสูง การจัดการศึกษาต้องปรับตัวสู่การเป็น "องค์กรที่มุ่งเน้นความยืดหยุ่น" (Resilient Organization) ซึ่งมีความสามารถในการฟื้นตัวจากวิกฤตและปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (ปารย์พิชชา ก้านจักร, 2568) โดยเน้นผลลัพธ์และความรับผิดชอบร่วมกันมากกว่าการยึดติดกับกฎระเบียบที่แข็งตัว

องค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปแบบนี้ประกอบด้วย 4 มิติหลักที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยมีรายละเอียดในมิติแรกที่สำคัญที่สุด คือ

1. ความยืดหยุ่นด้านหลักสูตร (Curriculum Flexibility)

ความยืดหยุ่นในมิตินี้มุ่งเน้นการทลายข้อจำกัดของหลักสูตรแกนกลางที่เน้นมาตรฐานเดียวสำหรับทุกคน (One-size-fits-all) ไปสู่รูปแบบที่โอบรับความหลากหลายของผู้เรียน (มัธนา กามะ, 2563) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1.1 การออกแบบเนื้อหาที่กระชับ (Micro-learning)

การจัดการเรียนรู้ผ่านเนื้อหาที่สั้น ได้ใจความ และเข้าใจง่าย (Bite-sized learning) ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านเวลาหรือมีภาระหน้าที่ทางเศรษฐกิจครอบครัว (Gratton & Scott, 2017) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามการเรียนรู้ได้โดยไม่เกิดสภาวะความเครียดจากการเรียนที่เร่งรีบจนเกินไป

1.2 เส้นทาง การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning Paths)

เป็นหัวใจสำคัญในการปรับระบบการศึกษาให้เข้ากับศักยภาพ จังหวะการเรียนรู้ และความสนใจเฉพาะบุคคล สถานศึกษาทำหน้าที่ออกแบบแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง (ณัฐปวิทย์ บรรยงศิริกุลและคณะ, 2568)

1.3 การเชื่อมโยงกับทักษะอาชีพในตลาดแรงงานท้องถิ่น

ในพื้นที่เศรษฐกิจเมืองหรือเขตอุตสาหกรรม หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นในการบูรณาการทักษะอาชีพ (Career-based education) เข้ากับเนื้อหาวิชาการ โดยเฉพาะในพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี และนนทบุรี หลักสูตรต้องตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ [สอวช.], 2564) เพื่อให้ได้กลุ่มชาติพันธุ์และแรงงานข้ามชาติที่มีทักษะที่สามารถนำไปประกอบอาชีพและแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ทันที (Learn to Earn)

1.4 การบูรณาการหลักสูตรเชิงพื้นที่ (Area-based Curriculum)

การนำต้นทุนทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียน เพื่อสร้างความหมายในการเรียนรู้และลดความรู้สึกแปลกแยกของผู้เรียน (ศศิธร พลจร และ นลธวัช ยุทธวงศ์, 2568)

2. ความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่

ในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเรียนแบบดั้งเดิมที่จำกัดอยู่เพียง "ห้องเรียนสี่เหลี่ยม" และตารางสอนที่ตายตัว ไปสู่ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ที่โอบรับวิถีชีวิตของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Starfish Labz., 2567). โดยมีรายละเอียดสาระสำคัญดังนี้ (García-Holgado, A., & García-Peñalvo, F. J., 2017)

2.1 การเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anywhere Anytime)

ภายใต้กระบวนทัศน์การบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น สถานศึกษาต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (Anywhere Anytime) (อนันต์ เมฆขยัน, 2568) แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดรูปแบบและจังหวะการเรียนรู้ (Self-paced Learning) ของตนเองตามความสะดวกและความต้องการ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และเยาวชนในพื้นที่เศรษฐกิจเมืองที่ต้องเผชิญกับสภาวะความยากจนและภาระทางเศรษฐกิจครอบครัว

2.2 การเรียนออนไลน์และการเรียนแบบผสมผสาน (Online and Blended Learning)

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความยืดหยุ่น ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนผ่านรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) หรือการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ผสานการเรียนในห้องเรียนกับการเรียนทางไกลเข้าด้วยกัน รูปแบบดังกล่าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลและลดต้นทุนทางการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) นอกจากนี้ยังมีการนำนวัตกรรม เช่น "ห้องเรียนกลับด้าน" (Flipped Classroom) มาใช้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัลก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

2.3 การเรียนควบคู่กับการทำงาน (Learn to Earn)

หัวใจสำคัญของความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่ในพื้นที่อุตสาหกรรม (พัฒนาพงษ์ สุขะตัน, 2567) คือการเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติงานจริงเพื่อสร้างรายได้ (Learn to Earn) การบริหารจัดการตารางเรียนที่ยืดหยุ่นช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้รับผลกระทบจากภาระหน้าที่ในครอบครัว หรือการเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงานของผู้ปกครอง สถานศึกษาจึงเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้ควบคุม" เป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" (Facilitator) ที่ทำหน้าที่ออกแบบเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning Paths) และลงพื้นที่ติดตามช่วยเหลือเด็กถึงบ้านหรือสถานประกอบการในกรณีที่มีความจำเป็น

การบูรณาการความยืดหยุ่นนี้ผ่านโมเดล "1 โรงเรียน 3 รูปแบบ" (ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย) จะช่วยสร้างหลักประกันว่าผลการเรียนรู้และสมรรถนะที่ได้จากการทำงานจะไม่สูญหายไป และสามารถนำมาเทียบโอนผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อรับวุฒิการศึกษาได้ในอนาคต (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา [กสศ.], 2567)

3. ความยืดหยุ่นด้านการประเมินผล นำระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) มาใช้รับรองสมรรถนะที่ได้จากการทำงานและประสบการณ์ชีวิต

การปฏิรูปการประเมินผลในระบบการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการวัดผลด้วยการสอบตามช่วงเวลาที่กำหนด (Fixed Assessment) ไปสู่การรับรองสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) หัวใจสำคัญของความยืดหยุ่นในมิตินี้คือ "ระบบธนาคารหน่วยกิต" (Credit Bank System) ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและประชาชนสามารถสะสมผลการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงประสบการณ์จากการทำงานและการฝึกอบรมอาชีพ อนาคต (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา [กสศ.], 2567)

3.1 หลักการรับรองประสบการณ์และสมรรถนะ (RPL และ RVA)

กลไกหลักที่ขับเคลื่อนความยืดหยุ่นด้านการประเมินผลคือ หลักการ "การรับรองผลการเรียนรู้เดิม" (Recognition of Prior Learning: RPL) และ "การรับรองผลการเรียนรู้และการให้หน่วยกิต" (Recognition, Validation and Accreditation: RVA) หลักการเหล่านี้มุ่งเน้นการให้คุณค่าเชิงวิชาการกับทักษะและประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมาจากบริบทต่าง ๆ ในชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจเมือง (อรุณี ตระกูลไพโรจน์, 2561) ระบบนี้จะช่วยให้สมรรถนะที่ได้จากการปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือทักษะอาชีพที่ทำควบคู่ไปกับการเรียน (Learn to Earn) สามารถนำมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตเพื่อรับวุฒิการศึกษาได้

3.2 รูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นตามสภาพจริง

เพื่อให้การประเมินผลสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน สถานศึกษาต้องใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทชีวิต (Authentic Assessment) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) รูปแบบการเทียบโอนหน่วยกิตตามระบบธนาคารหน่วยกิตสามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบหลัก ได้แก่ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)

1. Credit from Standardized (CS) คือ การเทียบโอนจากใบรับรองมาตรฐานวิชาชีพ
2. Credit from Examination (CE) คือ การเทียบโอนจากการทดสอบสมรรถนะเฉพาะทาง

3. Credit from Portfolios (CP) คือ การประเมินจากแฟ้มสะสมงานและหลักฐานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติงานจริง
4. Credit from Training (CT) คือ การเทียบโอนจากการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการศึกษา
5. Credit from Non-formal/Informal (CN) คือ การเทียบโอนจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

3.3 บทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำและ Thailand Zero Dropout

ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรีซึ่งมีความผันผวนของการเคลื่อนย้ายแรงงานสูง ระบบธนาคารหน่วยกิตทำหน้าที่เป็น "หลักประกันโอกาสทางการศึกษา" ที่ไร้รอยต่อ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) เมื่อผู้เรียนต้องติดตามผู้ปกครองย้ายถิ่นฐาน ผลการเรียนรู้และสมรรถนะที่สะสมไว้จะไม่สูญหาย และสามารถเรียนต่อได้ทันทีผ่านระบบออนไลน์หรือการสะสมหน่วยกิตต่อเนื่อง สิ่งนี้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญภายใต้โครงการ Thailand Zero Dropout ที่มุ่งเน้นมาตรการ "ป้องกัน-แก้ไข-ส่งต่อ" เพื่อให้เด็กที่อยู่ในนอกระบบการศึกษาและกลุ่มเสี่ยงหลุดออกจากระบบสามารถเข้าถึงการพัฒนาศักยภาพตามความถนัดของตนเองได้อย่างยั่งยืน

4. ความยืดหยุ่นด้านการบริหารทรัพยากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคีระหว่างสถานศึกษา ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรม และองค์กรประชาสังคม

ในบริบทของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และลูกหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจเมือง การบริหารทรัพยากรแบบยืดหยุ่นถือเป็นมิติสำคัญที่ช่วยทลายข้อจำกัดด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานของสถานศึกษาในระบบปกติ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) โดยเปลี่ยนจากรูปแบบการบริหารที่ยึดตามลำดับขั้นและกฎระเบียบที่เคร่งครัด (Rigid Management) ไปสู่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม ความไว้วางใจ และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากร

4.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี (Multilateral Cooperation)

ความสำเร็จในการป้องกันไม่ให้เกิดหลุดออกจากระบบในเขตนิคมอุตสาหกรรม เช่น จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี ขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและองค์กรภายนอก โดยเฉพาะ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เช่น มูลนิธิรักษ์ไทย และเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ที่ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อม (Mediator) ระหว่างชุมชนแรงงานข้ามชาติและระบบราชการไทย องค์กรเหล่านี้ช่วยลดช่องว่างด้านความเชื่อมั่นและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา (Asian Research Center for Migration, 2022) นอกจากนี้ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education) ยังต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพที่ประกอบด้วย ครู หัวหน้าชุมชน นักพัฒนาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อติดตามช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล (พัฒนาพงษ์ สุขะมัตน์, 2567)

4.2 บทบาทของสถานประกอบการและภาคธุรกิจ (Learn to Earn)

ในพื้นที่ยุทธศาสตร์อย่าง นิคมอุตสาหกรรมนวนครและสวนอุตสาหกรรมบางกะดี ภาคเอกชนสามารถเข้ามาเป็นพันธมิตรหลักในการจัดการศึกษาผ่านกลยุทธ์ "Learn to Earn" การเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานไปพร้อมกับการเรียนช่วยลดแรงกดดันทางเศรษฐกิจของครอบครัว (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) ภาคธุรกิจสามารถสนับสนุนในรูปแบบของการมอบทุนการศึกษา การร่วมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในแคมป์

คนงาน หรือการสนับสนุนกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่ช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.3 การบูรณาการทรัพยากรและฐานข้อมูล (Integrated Resource Management)

หัวใจของการบริหารทรัพยากรที่ยืดหยุ่นคือการใช้ ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เช่น แอปพลิเคชัน Thailand Zero Dropout เพื่อระบุกลุ่มเสี่ยงและติดตามตัวเด็กที่ย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง (พัฒนาพงษ์ สุขมะดัน, 2567) การเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎรเข้ากับทะเบียนนักเรียนจะช่วยให้เห็นสถานะที่แท้จริงของ "เด็กล่องหน" และนำทรัพยากรไปใช้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ สถานศึกษาคควมมีอิสระในการบริหารงบประมาณเพื่อให้รองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าแค่การนับรายหัวในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

กรณีศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับศูนย์การเรียนรู้ จังหวัดปทุมธานี

การจัดการศึกษาในพื้นที่เศรษฐกิจเมืองอย่างจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น นิคมอุตสาหกรรมนวนครและสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จำเป็นต้องมีนวัตกรรมบริหารที่ก้าวข้ามระบบโรงเรียนปกติ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) โดยรูปแบบ "1 โรงเรียน 3 รูปแบบ" ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นยุทธศาสตร์หลักที่บูรณาการการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัยเข้าด้วยกันอย่างไร้รอยต่อ เพื่อรองรับวิถีชีวิตที่ต้องเคลื่อนย้ายและทำงานของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีแนวปฏิบัติเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้

1. การโอนย้ายที่ไร้รอยต่อและระบบธนาคารหน่วยกิต (Seamless Transfer & Credit Bank)

หัวใจสำคัญของความยืดหยุ่นคือการนำ ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) มาใช้เพื่อรับรองสมรรถนะที่ผู้เรียนได้รับจากประสบการณ์จริง (อรุณี ตระกูลไพโรจน์, 2561) ระบบนี้เปิดโอกาสให้เด็กที่ต้องช่วยครอบครัวทำงานค้าขายหรือเป็นแรงงานในโรงงาน สามารถนำทักษะอาชีพเหล่านั้นมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาพื้นฐานธุรกิจหรือวิชาทักษะอาชีพ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) กลไกนี้ขับเคลื่อนผ่านหลักการ การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning: RPL) ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนในการเรียนและสร้าง "หลักประกันโอกาสทางการศึกษา" เมื่อเด็กต้องย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง ผลการเรียนรู้ที่สะสมไว้จะไม่สูญหายและสามารถนำไปต่อยอดเพื่อรับวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นได้

2. การสื่อสารพหุวัฒนธรรมและบทเรียนเชิงพื้นที่ (Multicultural Communication)

เพื่อทลายกำแพง "ความเป็นอื่น" สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้มีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาแม่ (Mother Tongue) (วรรัตน์ กล่อมเสียง และคณะ, 2567) เป็นฐานในการเรียนรู้ช่วงเริ่มต้นหรือการมี "ครูพี่เลี้ยง" ที่เข้าใจภาษาชาติพันธุ์ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ลดความประหม่า และเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การบูรณาการต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนรู้ จะช่วยลดสถานะความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง กระบวนการนี้ยังมุ่งเน้นการพัฒนา ความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence: CQ) (พิริยะ กรุณา, 2564) เพื่อให้ทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ

3. การปรับบทบาทผู้บริหารสู่ผู้อำนวยการความสะดวกเชิงรุก (Facilitative Leadership)

ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น (Flexible School Management) มีได้ขึ้นอยู่กับ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือกระบวนการบริหารเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับ การปรับกรอบความคิด (Mindset) ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนบทบาทจาก

ผู้ควบคุมและสั่งการ (Controller) ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้ที่ทำหน้าที่โค้ช (Facilitator and Coach) ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร การสร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่มีความคล่องตัว สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผู้บริหารต้องทำงานเชิงรุกผ่านกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education) โดยลงพื้นที่แคมป์คนงานหรือชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจกับผู้ปกครองและติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยงเป็นรายบุคคล การบริหารทรัพยากรในมิตินี้ต้องเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคี ร่วมกับสถานประกอบการ องค์กรภาคประชาสังคม และอาสาสมัครแรงงานข้ามชาติ เพื่อร่วมกันออกแบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

บทวิเคราะห์

จากการพิจารณาเนื้อหาในแหล่งข้อมูล สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ 3 มิติ ดังนี้

1. การปะทะกันระหว่างโครงสร้างระบบการศึกษากับวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติ

การจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างโครงสร้างของระบบการศึกษากับวิถีชีวิตของประชากรที่มีการเคลื่อนย้ายสูง แม้ว่านโยบายภาครัฐจะยึดหลักการ “การศึกษาเพื่อปวงชน” (Education for All) ที่มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมสำหรับทุกคน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบวาระเปิบบปฏิบัติและรูปแบบการบริหารของสถานศึกษาของรัฐมีลักษณะค่อนข้างตายตัว ขาดความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนกลุ่มดังกล่าว ส่งผลให้เด็กจำนวนไม่น้อยหลุดออกจากระบบการศึกษา นอกจากนี้ นักเรียนที่เป็นบุตรหลานแรงงานข้ามชาติยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและภาระด้านการดำรงชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ต้องเลือกเข้าสู่ตลาดแรงงานมากกว่าการศึกษาต่ออย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นช่องว่างสำคัญระหว่างเจตนารมณ์ของนโยบายกับการปฏิบัติจริง อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของสถาบันการศึกษาในการปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายและมีการเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ ดังนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและสามารถสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงต่อเนื่อง จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

2. การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การบริหารจาก "ผู้ควบคุม" สู่ "ผู้อำนวยความสะดวก"

การบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่นให้เกิดประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การบริหาร โดยเฉพาะการปรับกรอบความคิด (Mindset) ของผู้บริหารจากบทบาท “ผู้ควบคุม” (Controller) ไปสู่บทบาท “ผู้อำนวยความสะดวกและผู้ที่ทำหน้าที่โค้ช” (Facilitator and Coach) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์กรที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Organization) อันมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม การบริหารในลักษณะดังกล่าวให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร และการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (Personalized Learning) มากกว่าการมุ่งเน้นการประเมินผลด้วยตัวชี้วัดแบบมาตรฐานเพียงอย่างเดียว แนวทางดังกล่าวจึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ และการยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรให้สามารถตอบสนองต่อบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องได้อย่างยั่งยืน

3. นวัตกรรมธนาคารหน่วยกิตในฐานะกลไกสร้างความเสมอภาค

ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) นับเป็นนวัตกรรมเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมุ่งสร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสะสม โอน และเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กลไกดังกล่าวอาศัยหลักการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning: RPL) และการรับรองผลการเรียนรู้ การประเมิน และการให้คุณวุฒิ (Recognition, Validation and Accreditation: RVA) เพื่อประเมินและรับรองสมรรถนะที่ผู้เรียนได้รับจากประสบการณ์การทำงานและการเรียนรู้ในชีวิตจริง ภายใต้แนวคิด “เรียนไปด้วย ทำงานไปด้วย” (Learn to Earn) ซึ่งช่วยยกระดับคุณค่าของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกห้องเรียน อันเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมมักไม่ให้การรับรองอย่างเป็นทางการ นอกจากจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเข้าถึงการศึกษาและลดอุปสรรคในการศึกษาต่อแล้ว ระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีส่วนสำคัญในการลดภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถประกอบอาชีพควบคู่กับการศึกษาต่อได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานีและนนทบุรีเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมักประสบข้อจำกัดจากระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นไม่เพียงพอต่อบริบทของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการหลุดออกจากระบบการศึกษาอันเนื่องมาจากภาระทางเศรษฐกิจและการย้ายถิ่นฐานตามครอบครัว บทความนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น (Flexible School Management) โดยมุ่งปรับกรอบความคิดของผู้บริหารสู่การเป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Organization) และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการพัฒนา 4 มิติสำคัญ ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงทักษะอาชีพ การจัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ด้วยรูปแบบผสมผสาน การประยุกต์ใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ร่วมกับหลักการ Recognition of Prior Learning (RPL) และ Recognition, Validation and Accreditation (RVA) เพื่อรับรองผลการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ภาคนิคมอุตสาหกรรม และองค์กรภาคประชาสังคม ควบคู่กับการใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลในการติดตามและช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล แนวทางดังกล่าวมีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารสถานศึกษาแบบดั้งเดิมที่มีความแข็งตัว (Rigid Management) ไปสู่การบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่น (Flexible School Management) โดยให้ความสำคัญกับการปรับกรอบความคิด (Mindset) ของผู้บริหารจากบทบาทผู้ควบคุม (Controller) สู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและทำหน้าที่โค้ช (Facilitator and Coach) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางและพัฒนาองค์กรให้มีความยืดหยุ่น (Resilient Organization) สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางสำคัญคือการจัดการศึกษาในรูปแบบ “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” ที่บูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน พร้อมสนับสนุนเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และการเรียนควบคู่กับการทำงาน เพื่อลดข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังนำระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ร่วมกับหลักการ

Recognition of Prior Learning (RPL) และ Recognition, Validation and Accreditation (RVA) มาใช้รับรองผลการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรเชิงพื้นที่ การส่งเสริมความฉลาดทางวัฒนธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน รวมทั้งการใช้ฐานข้อมูลดิจิทัลในการติดตามผู้เรียนรายบุคคล อันนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567ก). การศึกษายืดหยุ่น. <https://flexiblelearning.eef.or.th/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567ข). รายงานการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบยืดหยุ่นเพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567ค, 8 กรกฎาคม). ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank). การศึกษายืดหยุ่น. <https://flexiblelearning.eef.or.th/creditbanksystem/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567ง, 4 ธันวาคม). 17 จังหวัด เดินหน้า Thailand Zero Dropout ร่วมกับ กสศ. ตั้งเป้าใช้ "การศึกษายืดหยุ่น" รองรับเด็กทุกคน เข้าถึงโอกาสการเรียนรู้. <https://www.eef.or.th/news-041224/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2567. <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/presentรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำปี67.pdf>
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). รูปแบบหลักสูตรเพื่อปวงชนขององค์กรประชาสังคมสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(1), 210–222.
- ณัฐปวิทย์ บรรยงศิริกุล และคณะ. (2568). การบริหารแบบยืดหยุ่น: กฎเกณฑ์สำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI). Journal of Buddhist Education and Research, 11(4), 28–39.
- จันทิมา ชัยยะศิริสุวรรณ และคณะ. (2568). การจัดการความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. วารสารปัญญาภาวนา, 2(2), 10–23.
- พิริยะ กรุณา. (2564). การบริหารสถานศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนสองศาสนา. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ Graduate School Conference 2021, 1(2), 352–361.
- รารัตน์ กล่อมเสียง และคณะ. (2566). แนวทางการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดนไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), 1625–1638.
- ศศิธร พลจร, และ นลธวัช ยุทธวงศ์. (2568). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(3), 421–438.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย. <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1633-file.pdf>
- อรุณี ตระการไพโรจน์. (2561). ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุรนารี).
- Asian Research Center for Migration. (2022). Investing in a global future: A situational analysis of migrant children's education in Thailand. UNICEF Thailand. <https://www.unicef.org/thailand/media/9886/file/Investing%20in%20a%20Global%20Future%20-%20Full%20Research%20Report%20EN.pdf>

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม - มิถุนายน) 2569
Vol. 1 No. 3 (May – June) 2026

วารสารศึกษาศาสตร์
Journal of Education and Learning Perspectives

The Active. (2567). *Education For All: การศึกษา "เด็กข้ามชาติ" ทลายกำแพงความเป็นอื่น คืบโอกาสให้ประเทศไทย*. <https://theactive.thaipbs.or.th/read/education-for-all>